

Uitvoeringsprogramma aanpak religieus erfgoed Nijmegen

Samenvatting

In 2018 is in de Stevenskerk de samenwerkingsovereenkomst 'Toekomst religieus erfgoed' ondertekend, door onder ander de Minister van OC&W, provincies, gemeenten, belangenverenigingen en het Interkerkelijk Contact in Overheidszaken. Met de ondertekeningen van de overeenkomst gaven de partijen aan zich in te zullen zetten voor het behoud van religieus erfgoed. In maart 2019 heeft ons college de Agenda Religieus Erfgoed vastgesteld. Met de Agenda is in beeld gebracht wat er in Nijmegen speelt rondom religieus erfgoed, zijn er contacten gelegd met de eigenaren en is het vraagstuk in beeld gebracht. Eén van de beoogde acties is het opstellen van een visie voor de aanpak van religieus erfgoed. We hebben de bureau's Spectrum/Elan en Gelders Genootschap de opdracht gegeven deze visie op te stellen. Dit heeft geresulteerd in het rapport *Programma aanpak religieus erfgoed*. Dit rapport heeft als uitgangspunt gediend voor dit uitvoeringsprogramma, waarin wij aangeven wat onze aanpak voor instandhouding van religieus erfgoed voor de komende jaren zal zijn.

Onze aanpak zal tweeledig zijn:

A. Inzet voor gebouwen die hun functie blijven behouden:

1. We stellen een aanspreekpunt binnen de gemeente aan;
2. We organiseren een eerste netwerkbijeenkomst;
3. We onderzoeken de mogelijkheden om verhuur van religieus erfgoed onder de aandacht te brengen;
4. We stimuleren onderhoud van gemeentelijke monumenten;
5. We stimuleren verduurzaming van religieuze gebouwen.

B. Inzet voor gebouwen die hun functie zullen verliezen:

Voor herbestemmingsprocessen nemen wij een faciliterende rol in en gaan wij met de volgende instrumenten werken:

1. Een afwegingskader voor nieuwe functies;
2. Een transformatiekader.

Voor de Stevenskerk zetten we ons als volgt in:

1. We verlenen een eenmalige bijdrage van € 600.000,- voor uitvoering van het Masterplan.
2. Vanwege de unieke functie van de Stevenskerk als icoon van Nijmegen gaan we bij de actualisering van Verleden Verbeeld onderzoeken hoe de rol van de Stevenskerk als 'poort naar de stad' (erfgoed basisinfrastructuur) het beste ingevuld kan worden en wat daar (financieel) voor nodig is.

Inhoudsopgave

Samenvatting	1
Inhoudsopgave	2
Inleiding	3
Waarom is een ‘aanpak religieus erfgoed’ nodig?	4
Belang religieus erfgoed Nijmegen	4
Problematiek religieus erfgoed	4
Onze kijk op religieus erfgoed	6
Onze rol bij religieus erfgoed	6
Stevenskerk	6
Uitvoeringsprogramma religieus erfgoed	7
Gebouwen die hun functie behouden	7
Gebouwen die hun functie verliezen	8
Afwegingskader nieuwe functies	8
Transformatiekader	9
Gemeentelijke planologische procedures	10
Routekaart herbestemmingsproces	10
Stevenskerk	11
Bijlage inspiratie herbestemming religieus erfgoed	12

Inleiding

In 2018 is in de Stevenskerk de samenwerkingsovereenkomst 'Toekomst religieus erfgoed' ondertekend, door onder ander de Minister van OC&W, provincies, gemeenten, belangenverenigingen en het Interkerkelijk Contact in Overheidszaken. Met de ondertekeningen van de overeenkomst gaven de partijen aan zich in te zullen zetten voor het behoud van religieus erfgoed. Het doel van het rijksprogramma was het ontwikkelen van een duurzaam toekomstperspectief voor kerken in Nederland. De rijksoverheid heeft voor de aanpak geld beschikbaar gesteld, onder andere voor gemeenten voor het opstellen van kerkenvisies. Kennis, duurzaamheid, toegankelijkheid en draagvlak waren de andere programmalijnen vanuit het Rijk.

In maart 2019 heeft ons college de Agenda Religieus Erfgoed vastgesteld. Met de Agenda is in beeld gebracht wat er in Nijmegen speelt rondom religieus erfgoed, zijn er contacten gelegd met de eigenaren en is het vraagstuk in beeld gebracht. Ook is een aanzet gegeven voor onze mogelijke rol bij religieus erfgoed.

De Agenda bevat aanbevelingen en actiepunten voor een goede omgang met religieus erfgoed. Eén van de beoogde acties is het opstellen van een visie voor de aanpak van religieus erfgoed. We hebben de bureau's Spectrum/Elan en Gelders Genootschap de opdracht gegeven deze visie op te stellen. Dit heeft geresulteerd in het rapport *Programma aanpak religieus erfgoed*. Dit rapport heeft als uitgangspunt gediend voor dit uitvoeringsprogramma, waarin wij aangeven wat onze aanpak voor instandhouding van religieus erfgoed voor de komende jaren zal zijn.

Religieus erfgoed zijn alle gebouwen die specifiek zijn ontworpen en gemaakt voor religieuze doeleinden door erkende religieuze genootschappen. Dat zijn:

- Kerken, moskeeën, synagoge gebouwd voor de eredienst;
- kloosters, kapellen en dergelijke specifiek gebouwd voor religieuze doeleinden;
- gebouwen van overige erkende religieuze genootschappen, gebouwd voor religieuze doeleinden;
- begraafplaatsen.

Het Uitvoeringsprogramma aanpak religieus erfgoed richt zich echter alleen op de gebouwen die op dit moment nog een religieuze functie vervullen. Religieus erfgoed dat reeds in het verleden herbestemd is, is niet meegenomen aangezien deze al op een andere manier in stand worden gehouden. Het betreft vooral gebouwen die juist gebouwd zijn voor een religieuze functie. Een uitzondering hierop is de moskee aan de Vondelstraat, want daar speelt de vraag van herbestemming en het is de moskee van de eerste gastarbeiders die naar Nijmegen kwamen.

De voormalige synagoge aan de Gerard Noodtstraat is opgenomen in het overzicht met reeds herbestemde religieuze gebouwen, omdat dit gebouw al lange tijd niet meer een religieuze functie vervult. Het gebouw is echter op dit moment niet in gebruik en ook hier zal het vraagstuk van herbestemming gaan spelen en derhalve is het Uitvoeringsprogramma aanpak religieus erfgoed ook van toepassing op dit gebouw.

Waarom is een ‘aanpak religieus erfgoed’ nodig?

Vanwege teruglopende aantallen bezoekers hebben religieuze gemeenschappen onvoldoende inkomsten om de gebouwen te kunnen onderhouden. Daarnaast dragen momenteel de hoge energiekosten bij aan nog hogere lasten, waar te weinig inkomsten tegenover staan. Hierdoor zullen religieuze gemeenschappen genoodzaakt zijn een deel van hun gebouwen te verkopen.

Van de eenendertig religieuze gebouwen heeft bijna tweederde een monumentenstatus. Er zijn tien rijksmonumenten en acht gemeentelijke monumenten. Twee gebouwen zijn onderdeel van ons beschermingsprogramma en komen in aanmerking voor bescherming als gemeentelijk monument.

Als gemeente willen wij ons erfgoed beschermen en instandhouden. Dit geldt ook voor het religieus erfgoed. Omdat bij het religieuze erfgoed de opgave van vrijkomende gebouwen speelt vinden wij het van belang om een visie te hebben op het belang van religieus erfgoed voor onze gemeente. Het gaat hierbij om hoe wij met dit erfgoed om willen gaan en welke rol wij willen innemen in het proces van vrijkomende en te herbestemmen gebouwen.

Belang religieus erfgoed Nijmegen

Religieus erfgoed is belangrijk voor de identiteit van Nijmegen. Nijmegen is een stad met een rijke religieuze geschiedenis. In het verleden kende Nijmegen heel veel religieuze gebouwen en werd ook wel Rome van het noorden genoemd. Dit heeft met name te maken met de opleving van de katholieke kerk, na herstel van de bisschoppelijke hiërarchie in 1853. Vanaf toen mocht het katholieke geloof weer in de openbaarheid beleden worden en naast de bouw van nieuwe kerken, kwam er ook een katholieke krant, De Gelderlander, een katholiek ziekenhuis, het Canisiusziekenhuis, werden tal van katholieke scholen, arbeidersverenigingen en scholen opgericht en kregen de katholieken een eigen begraafplaats. De katholieke opleving kreeg nog een duw in de rug toen de Rooms-Katholieke Universiteit in 1923 werd opgericht. Dit zorgde voor een aanzuigende werking van allerlei religieuze congregaties, die kloosters, convicten, studiehuizen, scholen en bejaardenhuizen bouwden. Denk hierbij aan het Bisschop Hamerhuis, Berchmanium, Albertinum en het Neboklooster, maar ook aan complexen zoals de Groenestraatkerk, met kerk, pastorie, noviciaat en diverse scholen. De verzuilde samenleving was ook na de Tweede Wereldoorlog tijdens de wederopbouw herkenbaar. De kerk, vaak met pastorie en parochie- of buurthuis, vormden veelal het hart van de wijk.

Maar niet alleen de katholieke gebouwen vormen het religieus erfgoed van Nijmegen, ook de gebouwen van alle andere geloofsstromingen, zoals de synagogen aan de Nonnenstraat en Gerard Noodtstraat, de eerste moskee van gastarbeiders in de Vondelstraat en diverse gebouwen van protestantse en andere christelijke geloofsgemeenschappen.

Los van het erfgoedbelang zijn de religieuze gebouwen ook belangrijke ankerpunten in wijken. Behalve de kerkgangers zelf, hechten ook buurtbewoners sterk aan “hun” kerk. Puur de aanwezigheid van zo’n gebouw geeft een wijk identiteit en biedt een gevoel van vertrouwen. Het zijn herkenningspunten, vertrouwde bakens en rustplaatsen in de dagelijkse hectiek.

Problematiek religieus erfgoed

Het landschap van de religieuze gebouwen die nog in gebruik zijn is heel erg divers. Er zijn 31 religieuze gebouwen nog in gebruik voor een religieuze functie. Bijna de helft van de eenendertig religieuze gebouwen behoort toe aan een Rooms Katholieke parochie. In sommige kerken is er sprake van medegebruik door andere geloofsgemeenschappen.

Er is ook een groot verschil in de omvang en de veerkracht van de verschillende geloofsgemeenschappen. Over het algemeen is het zo dat met name de traditionelere katholieke en in iets mindere mate ook de traditionele

protestantse kerken te maken hebben met een gestage krimp en een flinke vergrijzing. Dit heeft een grote weerslag op de veerkracht van de gemeenschappen.

De aanwezige Rooms-Katholieke parochies fuseren of zijn al gefuseerd en kunnen niet meer voor het onderhoud van alle kerken zorgen, waardoor ze genoodzaakt zullen zijn om kerkgebouwen te koop te zetten. De twee grootste parochies in Nijmegen bijvoorbeeld zijn de afgelopen jaren ontstaan uit fusies van een flink aantal losse parochies. Samen bezitten zij twaalf kerken. Zij zullen elk een aantal daarvan gaan afstoten. Ook bij andere geloofsgemeenten speelt dit, waardoor naar schatting ongeveer een derde tot de helft van de kerken zal gaan sluiten in de komende vijf tot tien jaar.

De volledige inventarisatie van het religieus landschap van Nijmegen en de problematiek is omschreven in het rapport *Programma aanpak religieus erfgoed* van Spectrum/Elan en het Gelders Genootschap.

Onze kijk op religieus erfgoed

In onze Omgevingsvisie staat dat wij *“herbestemming van vrijkomend religieus erfgoed, zoals kerken”* willen gebruiken *“om het sociale en aantrekkelijke karakter van wijken te versterken.”*

Ook staat in onze Omgevingsvisie dat we willen *“dat de inrichting van de stad bijdraagt aan een sociale en gezonde stad. Waarin de inwoner centraal staat en iedereen mee kan doen. Waar rekening wordt gehouden met anderen en aandacht is voor wie hulp nodig heeft. Een stad ook met een passend voorzieningenniveau in alle wijken en een gezonde omgeving die bewegen en sociaal actief zijn stimuleert en faciliteert.”*

Wij vinden instandhouding van het religieus erfgoed van belang om de identiteit van onze stad te kunnen behouden en te versterken. Wij zullen ons daarom inzetten voor behoud van dit erfgoed en voor herbestemming van vrijkomende gebouwen. Hierbij gaat het om de reeds als monument beschermde gebouwen en de gebouwen die onderdeel zijn van ons beschermingsprogramma. Als overheid hebben wij uiteraard geen bemoeienis met beoefening van de eredienst. Daarnaast zullen wij ons niet inzetten voor behoud van religieuze gebouwen die niet-beschermwaardig zijn.

Voor instandhouding van ons religieus erfgoed zetten wij ons in via 2 sporen:

1. Gebouwen die hun functie (voorlopig) behouden.
2. Gebouwen die hun functie verliezen.

Onze rol bij religieus erfgoed

1. Monumentenzorgtaken: instandhouding monumenten en meedenken met eigenaren over nevengebruik ten behoeve van de instandhouding van de gebouwen.
2. Bij vrijkomend religieus erfgoed willen wij een faciliterende rol in het herbestemmingsproces innemen, zodat het proces voor eigenaren zo soepel mogelijk verloopt, waarbij we gaan werken met een afwegingskader en een transformatiekader.

Stevenskerk

De Stevenskerk neemt een bijzondere positie in binnen ons religieus erfgoed. Het is één van de iconen van Nijmegen.

De kerk heeft naast alle evenementen en tentoonstellingen die hier plaatsvinden nog steeds een, zij het beperkte, religieuze functie. De organisatie is gebaseerd op een kleine professionele staf (een betaalde directeur) en een groot aantal vrijwilligers. De Stevenskerk heeft ook een bestuur, maar ook dit orgaan bestaat uit vrijwilligers. Uit het rapport *Programma aanpak religieus erfgoed* van Spectrum/Elan en het Gelders Genootschap blijkt dat het van belang is dat de organisatie wordt geprofessionaliseerd en uitgebreid met betaalde krachten om zo een grotere rol in het culturele en religieuze leven van Nijmegen te kunnen spelen. Met een professionele organisatie voor het beheer en de exploitatie kan de kerk beter in staat zijn snel te reageren op mogelijke initiatieven en evenementen. Wij zien de Stevenskerk als één van de poorten naar de stad voor het vertellen van het verhaal van ‘Nijmegen oudste stad’ en als onderdeel van onze erfgoed basisinfrastructuur. Hoe wij hier vorm aan willen gaan geven lichten wij toe in het hoofdstuk Stevenskerk.

Uitvoeringsprogramma religieus erfgoed

Het doel van het uitvoeringsprogramma is behoud van de identiteit van Nijmegen door waardevolle en karakteristieke religieuze gebouwen voor de toekomst te behouden. Hiervoor is een aantal maatregelen geformuleerd, dat gericht is op het in stand kunnen houden van het religieuze erfgoed of het faciliteren van religieuze genootschappen met als doel de instandhouding van deze gebouwen.

Daarnaast hebben we voor vrijkomend religieus erfgoed een route geformuleerd. Door deze route met een heldere vaststaande methode, lopen processen inzichtelijker en soepeler en kunnen betrokkenen beter hun rol nemen.

In het rapport Programma Aanpak Religieus Erfgoed van Spectrum/Elan en het Gelders Genootschap is het religieus erfgoed ingedeeld in 4 categorieën. Dit uitvoeringsprogramma richt zich op 2 categorieën, te weten:

1. Gebouwen die hun functie behouden;
2. Gebouwen die hun functie verliezen.

Daarnaast zal onze inzet voor de Stevenskerk onderdeel zijn van dit uitvoeringsprogramma.

Gebouwen die hun functie behouden

Voor religieuze gebouwen die hun functie behouden zetten we ons enerzijds in voor instandhouding van de beschermde gebouwen en anderzijds voor het faciliteren van de sociaal-maatschappelijke functies van de gemeenschappen, zodat ze aan de hand van nevenfuncties voor extra inkomsten kunnen zorgen.

Daarnaast vinden we het van belang om in contact te blijven met de religieuze gemeenschappen om op de hoogte te blijven van de laatste ontwikkelingen.

Hiervoor zullen we het volgende gaan doen:

1. We stellen een aanspreekpunt binnen de gemeente aan

Binnen de vakgroep cultureel erfgoed zal iemand het eerste aanspreekpunt voor vragen met betrekking tot religieus erfgoed zijn. Diegene zal vragen die niet direct betrekking hebben op erfgoed in de gemeentelijke organisatie uit zetten. Voor vragen over herbestemming van religieus erfgoed zal opgetrokken worden met een gemeentelijke ontwikkelaar.

2. We organiseren een eerste netwerkbijeenkomst

Tijdens deze bijeenkomst lichten we het uitvoeringsprogramma op basis van het rapport toe. Ook zullen we bespreken hoe we de netwerkbijeenkomsten in de toekomst gezamenlijk kunnen gaan organiseren. Onderwerpen voor volgende netwerkbijeenkomsten kunnen zijn:

Onderhoud gebouwen: hiervoor kan de Stichting Oude Gelderse Kerken uitgenodigd worden om een toelichting te geven op hun adviesrol over onderhoud.

Neveninkomsten: een boekenmarkt is eerder geopperd, maar een verbinding met de culturele sector kan ook een optie zijn.

Herbestemmingstrajecten: hoe kunnen we met elkaar op een inspirerende manier herbestemmings-trajecten inzetten. Naast eigenaren is dit een interessant onderwerp voor ontwikkelende partijen en de creatieve sector in de stad.

3. We onderzoeken de mogelijkheden om verhuur van religieus erfgoed onder de aandacht te brengen

Dit kan bijvoorbeeld via een website, zoals <https://www.erfgoedalkmaar.nl/kerkenvisie-home/> of via ons gemeentelijk makelpunt.

4. We stimuleren onderhoud van gemeentelijke monumenten

Dit nemen we mee in de uitwerking van een subsidieregeling voor monumenten. Een wind- en waterdichtregeling tijdens een herbestemmingsproces zal onderzocht worden. De subsidieregeling zal door de gemeenteraad vastgesteld worden.

5. *We stimuleren verduurzaming van religieuze gebouwen*

De mogelijkheden hiervoor nemen we mee in de uitwerking van een subsidieregeling voor monumenten.

Gebouwen die hun functie verliezen

Bij gebouwen die hun functie (dreigen) te verliezen vinden we het belangrijk dat er een goed proces wordt doorlopen met de verschillende stakeholders. Naast de gemeente en de eigenaar is de lokale gemeenschap vaak ook betrokken bij herbestemmingsprocessen. Bij een dreigende afstoting van religieuze gebouwen ontstaat vaak reuring in de lokale gemeenschap. Naast de gemeenschap sluiten vaak ook actieve buurtbewoners en andere vrijwilligers, die voorheen niet religieus actief waren, zich aan. Zij zien veelal sociaal-maatschappelijke kansen van een herbestemming voor hun omgeving. Om zo effectief mogelijk in te kunnen spelen op ontwikkelingen en kansen vinden wij het belangrijk om als gemeente al in een vroegtijdig stadium aangehaakt te zijn. Wij zien het niet als onze taak om een gebouw over te nemen en nemen een faciliterende rol in bij het herbestemmingsproces. Wij vinden het belangrijk dat de gebouwen een passende nieuwe functie krijgen en willen eigenaren ondersteunen om het herbestemmingsproces zo goed mogelijk te doorlopen. Om dit goed te kunnen doen willen we kaders voor behoud van het monumentale erfgoed meegeven, maar vinden we het ook belangrijk dat oplossingen (financieel) haalbaar en exploitbeerbaar zijn.

Voor herbestemmingsprocessen gaan wij met de volgende instrumenten werken:

1. Een afwegingskader voor nieuwe functies;
2. Een transformatiekader.

Afwegingskader nieuwe functies

Wij gaan dit afwegingskader gebruiken om de haalbaarheid en wenselijkheid van nieuwe functies te kunnen toetsen. We zullen het alleen toepassen in geval van beschermde monumenten en gebouwen uit ons beschermingsprogramma.

Stap A en B uit het afwegingskader (zie hieronder) zijn veelal reeds genomen voordat herbestemming in beeld komt. Wij zullen als gemeente niet vasthouden aan een religieuze functie als de eigenaar aangeeft dat dit niet meer mogelijk is. Wel kan er nagedacht worden over overname van het gebouw door een andere religieuze gemeenschap, die nog voldoende leden heeft om het gebouw in stand te kunnen houden.

Het doorlopen van dit stappenplan door initiatiefnemers is verplicht en elke stap dient goed gemotiveerd te geschieden. Een publieke functie heeft onze voorkeur boven een privé functie, zoals woningen, omdat met een publieke functie het gebouw toegankelijk blijft en daarmee het religieuze erfgoed voor iedereen beleefbaar kan blijven worden. Ook past een sociaal-maatschappelijke functie het beste bij de oorspronkelijke functie. Daarnaast blijft de ruimtelijke beleving van een kerkgebouw veelal beter in stand met een publieke functie dan als er woningen in gemaakt worden. Het wil niet betekenen dat er helemaal geen woningen mogelijk zijn in religieuze gebouwen, maar dat de andere functies eerst onderzocht moeten worden op haalbaarheid en wenselijkheid.

Afwegingskader

a. Religieus gebruik als hoofdfunctie		Niet haalbaar/wenselijk?
b. Aanvullend of nevengebruik in combinatie met religieus gebruik / overname door ander kerkgenootschap		Niet haalbaar/wenselijk?
c. Publiek gebruik (sociaal-maatschappelijk, cultureel, horeca, etc.)		Niet haalbaar/wenselijk?
d. Tijdelijk gebruik / leegstand		Niet haalbaar/wenselijk?
e. Privé of zakelijk gebruik (woning, bedrijfsfunctie etc.)		Niet haalbaar/wenselijk?
f. Herontwikkeling of sloop (niet-monumenten)		Niet haalbaar/wenselijk?

Transformatiekader

Het transformatiekader is onderdeel van een herbestemmingsonderzoek. Binnen het herbestemmingsonderzoek zal een marktverkenning worden uitgevoerd, waarbij bovenstaand afwegingskader wordt toegepast.

Transformatiekader en afwegingskader maken daarom beide deel uit van een herbestemmingsproces.

Bij herbestemmingsprocessen van beschermde religieuze gebouwen zullen we altijd om een herbestemmingsonderzoek vragen als onderdeel van een bestemmingsplanwijziging en de procedure voor een omgevingsvergunning.

Bij het herbestemmingsonderzoek zal gebruik gemaakt moeten worden van een transformatiekader, dat bestaat uit een interne (bouwhistorische) waardenstelling en een dynamische waardenstelling waarin op basis van een bepaalde systematiek een weging van de waarden wordt gedaan en de (on)mogelijkheden van het gebouw worden aangegeven. Hieruit is een overzicht op te stellen van welke functies niet in aanmerking komen en welke wel. Het afwegingskader zal hierbij doorlopen moeten worden. De bouwkundige toestand van de gebouwen kan uiteraard ook meegenomen worden in de afwegingen.

We gaan hierbij gebruiken maken van het model zoals opgenomen in het *Programma aanpak religieus erfgoed* van Spectrum/Elan en het Gelders Genootschap.

Opzet Transformatiekader

Inleiding

Hier wordt de reikwijdte van het onderzoek beschreven en de insteek van het rapport.

Locatieverkenning

Hier wordt dieper ingegaan op de kenmerken van de locatie (adresgegevens en gebouwkenmerken) en wordt een kort overzicht van het vigerend beleid voor deze locatie en wordt ingegaan op de ontwikkelingen ter plaatse.

Bouwhistorische verkenning

Op basis van een onderzoek in en aan het bouwwerk wordt de ontwikkelingsgeschiedenis in kaart gebracht. Dit leidt tot de Interne Waardenstelling waarin aangegeven wordt welke onderdelen een hoge monumentale waarde hebben, welke delen een positieve monumentale waarde en welke delen een indifferente waarde hebben.

Transformatieruimte

Op basis van de Interne Waardenstellingen worden alle waarden gewogen en wordt in plattegronden, doorsneden en gevelaanzichten aangegeven waar welke ontwikkelingsmogelijkheden zitten. Deze mogelijkheden bewegen

zich tussen geen mogelijkheden, beperkte mogelijkheden en ruime mogelijkheden. De tekeningen samen geven inzicht in de transformatieruimte en de bijbehorende toelichting gaat hier verder op in.

Marktverkenning

Ten behoeve van de herbestemmingsopties wordt een marktanalyse uitgevoerd om aan te geven aan welke functies op de locatie en in zijn omgeving behoefte is. Hieraan worden mogelijke scenario's voor de herbestemming gekoppeld.

Verantwoorde verduurzaming

In de huidige tijd is ook voor monumenten en karakteristieke gebouwen inzicht nodig in de verduurzamingsmogelijkheden. Reden waarom gekeken wordt naar de huidige energieprestaties (inclusief energiescans), welke vormen van verduurzaming bij het monument passen, wat zijn kansrijke maatregelenpakketten en bijbehorende processen.

Kostenramingen en exploitatie

Op basis van de aangegeven opties en scenario's worden kostenramingen opgesteld inclusief exploitatieramingen.

Financieringsmogelijkheden

In dit onderdeel wordt ten behoeve van de financiering ingegaan op de subsidiemogelijkheden van de verschillende overheden (rijk, provincie en gemeente) en mogelijke andere fondsen.

Samenvatting en conclusie

Het rapport wordt afgesloten met een samenvatting en een conclusie.

We gaan onderzoeken of we het Transformatiekader in de toekomst kunnen opnemen als regeling voor het wijzigen van het Omgevingsplan voor beschermde religieuze gebouwen.

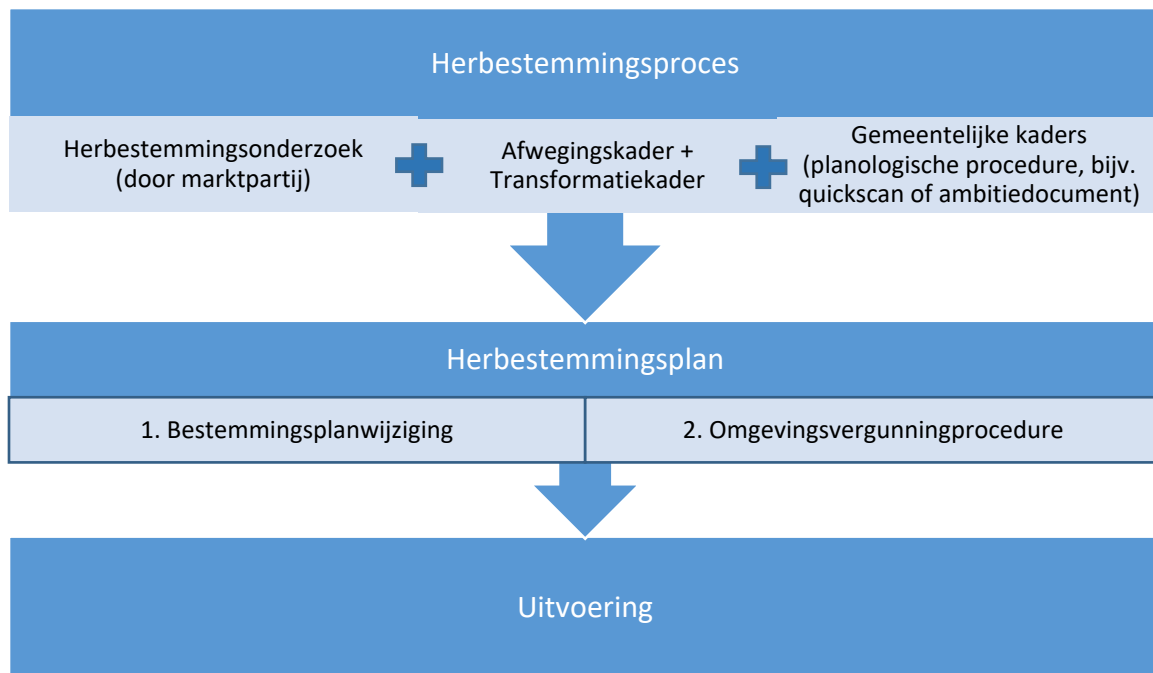
Voor herbestemmingsonderzoeken is bij de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed subsidie beschikbaar. De subsidie voor een haalbaarheidsonderzoek bedraagt maximaal 17.500 en minimaal 7.000 euro. De aanvrager moet 30% van de kosten van het haalbaarheidsonderzoek zelf betalen of op een andere manier financieren. Als gemeente kunnen we eigenaren ondersteunen bij het aanvragen van de subsidie en de opdracht voor het herbestemmingsonderzoek.

Gemeentelijke planologische procedures

Om als gemeente de haalbaarheid van een ruimtelijke ontwikkeling of herbestemming te kunnen toetsen hebben we verschillende instrumenten. Voorafgaand aan een procedure voor het wijzigen van een bestemmingsplan kan een quickscan of ambitiedocument noodzakelijk zijn. Dit is afhankelijk van de omvang van het plan en/of de locatie. Om eigenaren van te herbestemmen religieus erfgoed zo goed mogelijk te ondersteunen bij het herbestemmingsproces willen we de gemeentelijke kaders (o.a. beleidsterreinen als wonen, parkeren, economie, geluid, etc.) meegeven met het herbestemmingsonderzoek. Dit doen we met een integraal team.

Routekaart herbestemmingsproces

Gelet op bovenstaande verloopt het herbestemmingsproces als volgt:

Stevenskerk

De Stevenskerk is van groot belang voor de stad en is één van de iconen van Nijmegen. De kerk is in te zetten voor het vertellen van het verhaal van de stad'. In de Erfgoedstrategie is de Stevenskerk benoemd als behorend bij de erfgoed basisinfrastructuur en één van de poorten naar de stad, waarmee de kerk kan bijdragen aan de profilering van Nijmegen als oudste stad van Nederland.

Om dit te kunnen realiseren dragen we in 2023 éénmalig € 600.000,- bij aan uitvoering van het Masterplan.

Daarnaast zullen we onderzoeken of de Stevenskerk onderdeel kan zijn van een nieuwe subsidieregeling voor Verleden Verbeeld vanwege de rol van de kerk als podium voor het verhaal van Nijmegen als oudste stad. Een uitwerking hiervan loopt een separaat traject.

Bijlage inspiratie herbestemming religieus erfgoed

Westerkerk Utrecht

<https://bunkhotels.com/utrecht/nl/>

De Westerkerk in Utrecht getransformeerd tot hotel en restaurant.

Doordat de kamers als inbouw in een deel van de kerkzaal is gerealiseerd blijft de omvang van de kerkruimte beleefbaar. De kerk is nog steeds voor eenieder te bezoeken doordat het een horecafunctie heeft.

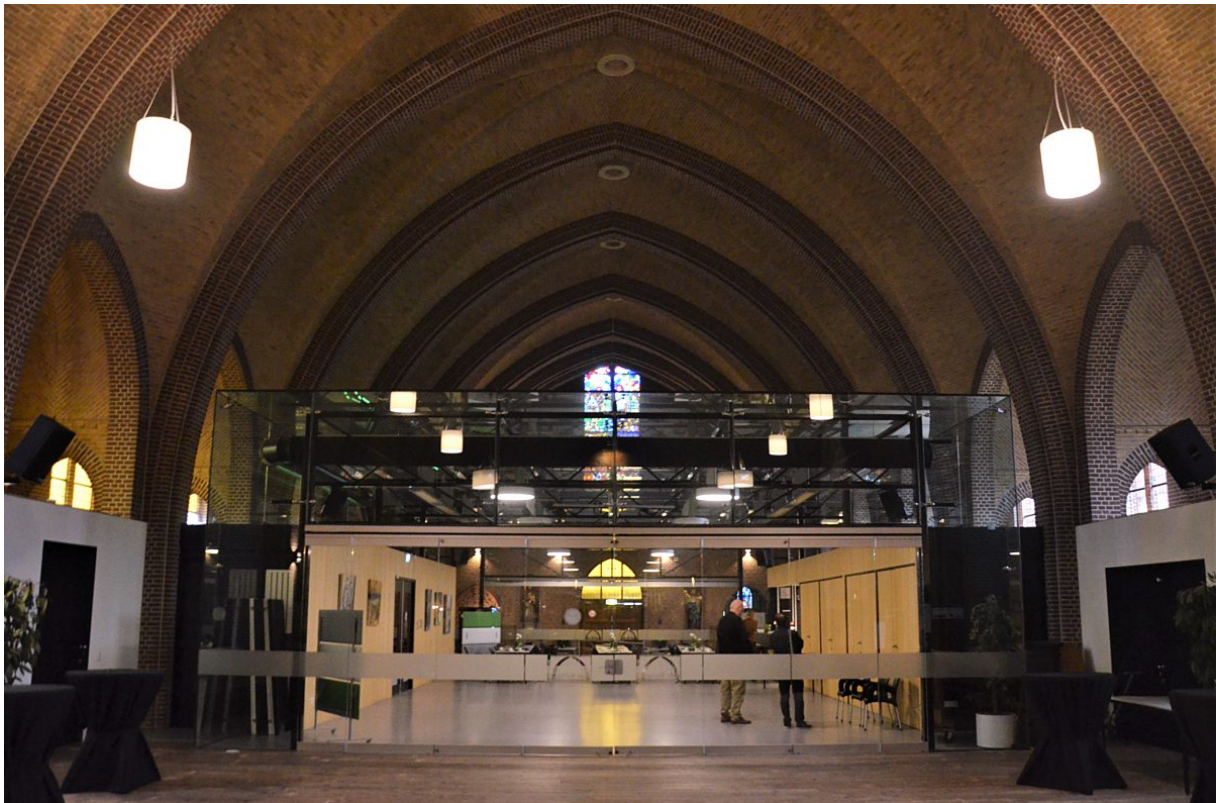
De Petruskerk in Vught is getransformeerd tot “het culturele hart van Vught”. In de kerk bevinden zich onder andere de openbare bibliotheek, de Wereldwinkel en een leescafé, heeft de biljartclub er onderkomen gevonden en vinden er diverse activiteiten plaats.

www.depetrus.nl

Brasserie De Kapelaan

In de Zwartezusterkapel in Aalst (België) is tegenwoordig een Brasserie gevestigd.
<https://www.parcum.be/nl/herbestemming-kerken/brasserie-de-kapelaan>

In de Onze-lieve-vrouwe Visitatie van Westdorpe is een glazen box gebouwd. De box is in gebruik als multifunctionele ruimte. De verenigingen die voorheen in het dorpshuis zaten maken er gebruik van. Er vinden koorrepetities en danslessen plaats, je kan er biljarten en particulieren kunnen de ruimte huren voor een feest, workshop of bijeenkomst. De box heeft opslagruimten, een keuken, bar en sanitair.

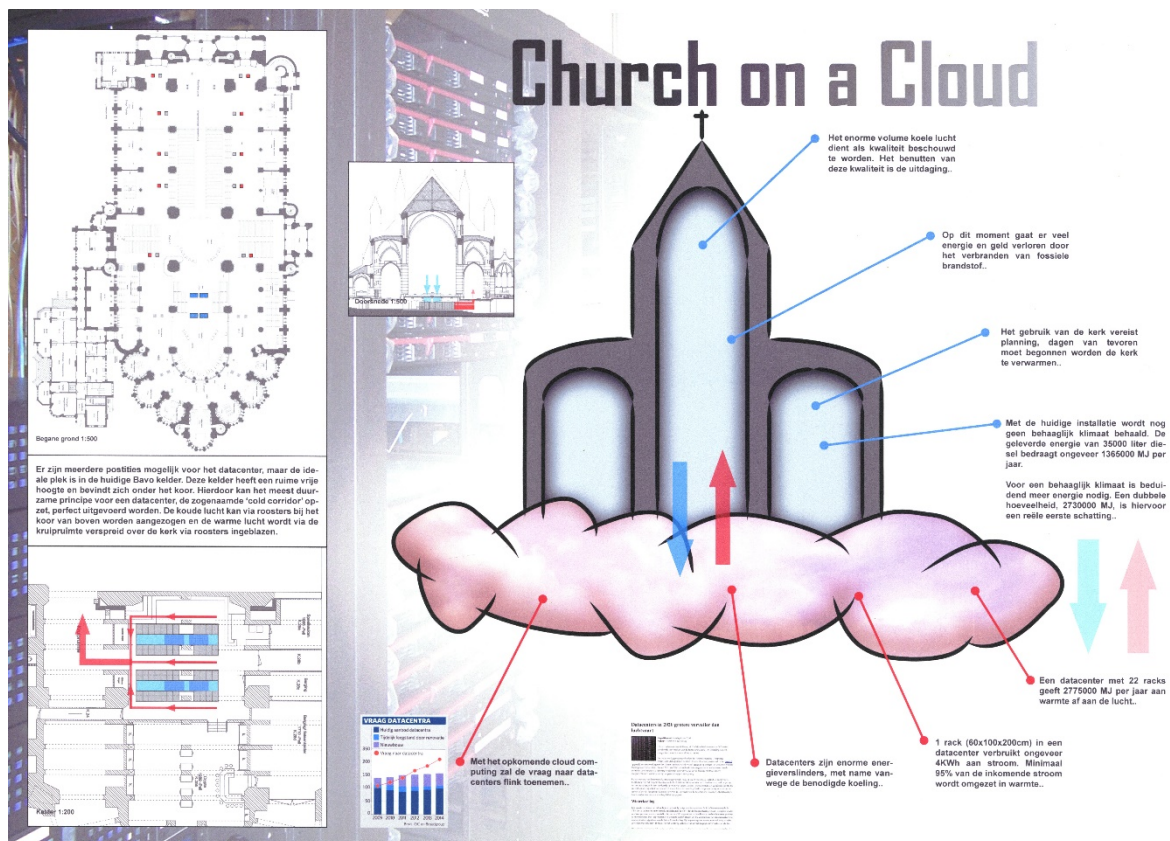
<https://www.parcum.be/nl/herbestemming-kerken/de-kirke>

Kapel van de ontluiking in Groot-Bijgaarden (België) toont een zeer creatieve aanpak. De kapel kan letterlijk ontluiken, tevoorschijn komen achter tientallen luiken die op verschillende manieren te openen zijn. Een kunstzinnig ontwerp van Tom Callebaut.

Het kapelproject wil, in navolging van het Vaticanum II, door het creëren van een andere ruimte, de kern raken van wat met zingeving, sacrale bewogenheid, godsdienstigheid, evangelisch leven, riten, genezing en verlossing bedoeld wordt.

<https://www.parcum.be/nl/herbestemming-kerken/kapel-van-de-ontluiking>

Een innovatief en duurzaam idee: winnaar van de prijsvraag van de Nudge campagne “Holy verwarming”. Door in de kelder van de St. Bavokerk in Haarlem een datacenter te installeren, kan de kerk verwarmd worden met de hitte die van de servers afkomt. En de frisse lucht in de kerk kan weer gebruikt worden om de apparatuur van het datacenter te verkoelen. Het idee is technisch haalbaar, maar nog niet uitgevoerd.

<https://www.nudge.nl/over/succesverhalen/holy-warming/>